

Stenografisch verslag van een openbaar verhoor in het kader van de parlementaire enquêtecommissie Fyra op 22 mei 2015 in de Enquêtezaal van het Logement te Den Haag.

Gehoord wordt: de heer Korf (projectdirecteur HSL-Zuid bij het ministerie van Verkeer en Waterstaat), die wordt bijgestaan door de heer Strelczyk.

Aanvang: 16.00 uur

Voorzitter: mevrouw Van Toorenborg

Verder zijn aanwezig de commissieleden mevrouw Bergkamp, de heer Elias, de heer Van Gerven en mevrouw Mei Li Vos, alsmede de heer Nava, griffier, en de heer De Bakker, onderzoekscoördinator.

In handen van de voorzitter legt de heer Korf de eed af.

De **voorzitter**: Welkom, mijnheer Korf. Afgelopen woensdag bent u al verhoord door de parlementaire enquêtecommissie Fyra in uw hoedanigheid van projectdirecteur HSL-Zuid. In dit verhoor zijn u vragen gesteld over de aanbestedingsprocedure van de concessie en het vervoer over de HSL-Zuid. Een van de beoordelingsteams heeft geconcludeerd dat de reistijd van 93 minuten naar Brussel in het bod van NS/KLM niet gehaald zou kunnen worden. U stelde afgelopen woensdag in het verhoor dat de niet-ontvankelijkheidsverklaring van dat bod op basis van het niet voldoen aan die rijtijd volgens het advies van de landsadvocaat disproportioneel zou zijn. U onderbouwde deze stelling door te verwijzen naar een advies van de landsadvocaat. We hebben toen even geschorst en u hebt ons een advies van de landsadvocaat aangereikt. Maar dat advies ging over een heel andere vraag, namelijk over de onderhandelingsfase en het aantal bieders. De reden waarom we u vandaag opnieuw hebben opgeroepen om als getuige voor de commissie te verschijnen, is het feit dat u ons woensdagavond schriftelijk berichtte dat u zich hebt vergist, omdat het advies

van de landsadvocaat waarop u zich uitdrukkelijk beriep, niet bestaat. De commissie stelt u daarom vandaag in de gelegenheid om als getuige die getuigenis te corrigeren. Dan stel ik u vanzelfsprekend de vraag: waarom voerde u tijdens het verhoor een niet bestaand advies van de landsadvocaat op?

De heer **Korf**: Ik had oprecht in mijn hoofd dat het advies dat ik voor ogen had, een advies van de landsadvocaat was. In de hoeveelheid documentatie die je tot je moet nemen, kun je een vergissing begaan. Die vergissing heb ik begaan. Ik heb die ontdekt en getracht die zo snel mogelijk te corrigeren.

De **voorzitter**: Prima, daarom spreken we elkaar hier weer. Anders blijft zoiets in de lucht hangen.

De heer **Korf**: Ik ben ook blij dat ik dit kan corrigeren.

De **voorzitter**: Kunt u dan -- u bent hier vandaag opnieuw onder ede geplaatst -- nogmaals toelichten waarom een bieding die niet voldoet aan een van de belangrijke eisen in de aanbestedingsdocumenten, namelijk die reistijd, toch wordt geaccepteerd?

De heer **Korf**: Ik heb het nog even goed nagekeken; daar had ik de kans toe. Er waren twee assessmentteams. Onder anderen de heer Kees van Krieken, die u in uw vragen hebt aangehaald, zat in deze teams, als materieelkundige. Beide teams hebben gerapporteerd over het non-compliant element van het bod van de NS. Het ene team heeft dat gedaan in termen van ... Ik kan het citeren ... (De heer Korf bladert in zijn stukken.) Nee, ik zal het uit mijn hoofd doen. Het ene team heeft gerapporteerd: op dit punt is het bod niet compliant. Het andere assessmentteam heeft dit ook genoemd en gezegd dat dit een minor issue was en dat het daarom het reviewteam adviseerde om het bod compliant te verklaren en dit punt in de onderhandelingsfase uit te klaren met de NS. Die adviezen zijn namens de twee assessmentteams bij het reviewteam gekomen en het reviewteam heeft

mij geadviseerd om het bod compliant te verklaren en dit punt op te lossen in de volgende fase van de onderhandelingen.

De **voorzitter**: Dus het ene team geeft aan "het klopt niet, het voldoet niet ...

De heer **Korf**: Op dit punt.

De **voorzitter**: ... op dit punt" en het andere team zegt: het klopt niet op dit punt, maar ...

De heer **Korf**: Maar het is een klein punt en we kunnen het oplossen in de volgende fase, want de reistijd is wel te halen, alleen klopt het materieel daar niet bij; we moeten dat toch nog met de NS uitonderhandelen. En: het materieel is nog niet besteld, dus is er alle reden om het door te zetten en de onderhandelingen op dit punt voort te zetten.

De **voorzitter**: Begrijpt de commissie het goed dat de geëiste reistijd zoals die toen was geformuleerd, die 93 minuten -- van groot belang, want het is een hogesnelheidslijn -- door het ene team getoetst is als niet-compliant en door het andere als zijnde van minor importance, dus eigenlijk van ondergeschikt belang om het bod toch te kunnen accepteren en dat het bod uiteindelijk ook is geaccepteerd?

De heer **Korf**: Ik zal het heel precies proberen te vertellen. Het ging om de vraag: gaan we met Mississippi door in de onderhandelingen? Dus: is het bod zo compliant dat je door kunt met deze partij om de uiteindelijke onderhandelingen te gaan voeren? Dat was de hoofdvraag.

De **voorzitter**: Maar dat onderdeel, die 93 minuten, werd niet gehaald in het bod. Dat stellen we toch met elkaar vast?

De heer **Korf**: 93 minuten werd wel gehaald, maar de onderbouwing met de treinen klopte niet met de eis waaraan voldaan moest worden. De eis is gewoon gehandhaafd. Dat was natuurlijk het issue. Ze zouden dus met

andere treinen moeten komen om te voldoen aan de eis. Dat punt van "we moeten ze wel verplichten om met andere treinen te komen, dus materieel dat het wel haalt" is naar de volgende fase van de onderhandelingen verplaatst.

De **voorzitter**: En dat was fase twee van de onderhandelingen.

De heer **Korf**: Dat was eigenlijk de eindfase, de fase van het alleen met deze speler onderhandelen.

De **voorzitter**: Maar is dat punt van die 93 minuten in de tweede fase nog uitvoerig aan de orde geweest?

De heer **Korf**: Jawel, want ze hebben zich verplicht zich aan de reistijd te houden ...

De **voorzitter**: Ja, ze hebben zich verplicht, maar is uitvoerig aan de orde geweest: u voldoet niet aan die 93 minuten en nu hebben we een gesprek over het materieel?

De heer **Korf**: In de beoordelingsfase van de bieding is dat al met NS opgenomen. Toen we de vervolgfase van de onderhandelingen ingingen, wist de NS dus dat dit een issue was. De NS is ook gevraagd om het bod hierop aan te passen en te verklaren dat het goed zou komen.

De **voorzitter**: Maar in een eerdere fase was het geen reden om het bod niet te accepteren? Het was een minor issue dat die rijtijd van 93 minuten in het bod niet werd gehaald?

De heer **Korf**: De 93 minuten werd wel gehaald, alleen pasten de treinen daar niet bij. De eis, die 93 minuten, werd natuurlijk gewoon gehandhaafd.

De **voorzitter**: Oké. Nu u hier toch bent, biedt dit ons de gelegenheid om u nog enkele vragen te stellen naar aanleiding van het verhoor van de heer

Timmer. De heer Timmer verklaarde woensdag namelijk dat de heer Van Eeghen, destijds nog werkzaam bij NS als directielid, vóór de indiening van het IC Max-bod met u zou hebben afgestemd dat NS een ruimer bod zou indienen dan waar de Staat om had gevraagd en dat u had gezegd dat dit goed was. Klopt die verklaring?

De heer **Korf**: Ik heb dat gezien en daarop heb ik de heer Van Eeghen even gebeld. Het geheugen van vijftien jaar geleden moet immers ook weer worden opgefrist. De heer Van Eeghen wist daar niets van. We hadden daarover geen contact met de heer Timmer gehad, zo mocht ik hier verklaren namens de heer Van Eeghen.

De **voorzitter**: Maar herinnert u zich dat nog?

De heer **Korf**: Nee, ik herinner mij dat zeker niet. Daarom heb ik de heer Van Eeghen ook gebeld om na te gaan of mijn geheugen wel correct is. Ik heb de heer Van Eeghen gevraagd of het klopt wat ik gezegd heb. Ik heb in dat gesprek met de heer Van Eeghen ook gezegd -- ik kan me heel goed voorstellen dat ik dat gezegd zou hebben, maar ik weet het echt niet -- dat je per definitie op de basecase moet bieden, op de specificatie. Het staat iedereen natuurlijk vrij om daaromheen allerlei varianten te bieden, maar je moet minimaal bieden op datgene dat wordt uitgevraagd. Dat heeft NS niet gedaan met het IC Max-bod.

De **voorzitter**: Over het bod heeft de heer Timmer ook het een en ander gezegd, namelijk dat het een slag in de lucht was.

De heer **Korf**: Het bod?

De **voorzitter**: Ja. Hij verklaarde dat het hele bod van NS en KLM een slag in de lucht was. Uw beoordelingsteam constateerde -- nu ga ik het in mooi Engels proberen uit te leggen -- het volgende: the bid is risky, costs appear underestimated and revenues are optimistic, which means a difficult business

case with major risks. Vindt u nu nog steeds dat de hoogte van het bod geen aanleiding gaf om te denken: is dit wel reëel?

De heer **Korf**: Mag ik even proberen het duidelijk te krijgen? U hebt mij net een vraag gesteld over het IC Max-bod. Daarover heb ik gezegd dat ik met de heer Van Eeghen niet de afspraak heb gemaakt dat hij met een bredere bieding dan de uitvraag mocht komen.

De **voorzitter**: En nu heb ik het over het uiteindelijke bod.

De heer **Korf**: Nu pakt u het uiteindelijke bod beet. Ook de heer Timmer heeft in zijn verhoor gezegd dat het een strategisch bod was.

De **voorzitter**: Een slag in de lucht, zei hij.

De heer **Korf**: Nu, ja ... "Strategisch bod" heeft hij ook gezegd. "Strategisch" betekent dat je weet dat het een hoog bod is dat je misschien niet zult halen, maar dat je doet om een positie te verkrijgen op het Nederlandse net en misschien ook internationaal. Het was niet aan mij, niet aan ons -- ik herhaal het nog een keer -- om na te gaan of hij zijn business kon realiseren met dit bod. Wij wilden het vervoer voor elkaar zien te krijgen, en wel met een goede kwaliteit. Als de heer Timmer daarvoor zo veel wil bieden, is dat zijn zaak. Het was voor ons geen reden om het bod af te wijzen. Het zou tendertechisch trouwens waarschijnlijk ook niet mogen.

De **voorzitter**: Maar uw beoordelingsteam zei: het is een risicovol bod, de kosten lijken underestimated, dus niet goed onderbouwd, wat eruit moet komen is te optimistisch en het is een zware businesscase met major risks, dus grote risico's. Timmer zegt: het is een slag in de lucht.

De heer **Korf**: Ja. Misschien is het goed om te weten dat ze dat zeiden in een periode dat we met hen de onderhandelingsfase zouden ingaan. Daarna hebben we een aantal posten van het bod afgetrokken, waarna we tot 148 miljoen zijn gekomen. Toen werd het bod iets minder risky, maar het was nog

steeds een risky bod. Ik heb dat ook gezegd en ik houd dat ook vol. Alleen, twee vragen zijn heel relevant. Had je als tenderteam aanbestedingsrechtelijk hier iets in handen om te zeggen: dit bod is niet compliant of acceptabel? Had je dat mogen doen? Stel dat dat had gemogen en we dat hadden gedaan, dan zouden we verplicht zijn geweest om naar de tweede te gaan. Dat zou dan CGEA zijn geweest, die in de wachtkamer zat. Als die zou hebben geboden tot 100 miljoen, zouden we met hen de discussie zijn aangegaan in de onderhandelingsfase. Dan was het verhaal naar de Zweden gegaan. De heer Timmer en ook zijn mensen hebben gezegd dat ze een compliant bod wilden uitbrengen, omdat ze wel degelijk hun positie wilden behouden. Als je het aanbestedingsrechtelijk niet kunt afwijzen -- ik mocht dat niet doen en ook tendertechnisch mag je dat niet zomaar doen -- is het aan NS om het bod vervolgens waar te maken.

De **voorzitter**: Ja, het is aan NS om het waar te maken. Feit is dat men een bod indient -- nu kom ik bij het eerste onderwerp terug -- dat voor het ene team niet-compliant is vanwege een punt dat voor het andere team van ondergeschikt belang is, namelijk dat de rijtijd niet wordt gehaald. Dat is iets wat men later dan maar moet oplossen. Maar op dat moment voldoet het bod niet volledig aan de eisen.

De heer **Korf**: Ik wil het toch even proberen te nuanceren. U zegt: niet-compliant. Het is compliant verklaard door ...

De **voorzitter**: Maar het voldeed niet, zeggen twee teams.

De heer **Korf**: Op een onderdeelje, namelijk de treinbestellingen, was het niet compliant. Later is het compliant geworden door de treinen te bestellen die ...

De **voorzitter**: Toen het bod was gedaan, is geconstateerd dat het op dat onderdeel, dus de rijtijd, niet voldeed. Dat werd beschouwd als een minor issue, van ondergeschikt belang dus.

De heer **Korf**: Nee, de rijtijd voldeed wel. Alleen paste het materieel er niet bij.

De **voorzitter**: Nu ja, de stelling van de commissie is dat in uw beoordelingsteams geconcludeerd is dat de rijtijd niet zou worden gehaald in het bod van NS/KLM. U zegt: we vinden dat een issue van minor importance. Het ene team zei dat het niet compliant was, maar omdat het andere zei dat het van minor importance was, was de conclusie: we gaan er toch mee door en lossen dat in een latere fase wel op.

De heer **Korf**: Mag ik toch proberen om het scherp te krijgen? Beide teams hebben naar mijn gevoel nooit aan mij gemeld dat die rijtijd van 93 minuten niet te halen was. Ze hebben alleen gezegd: de treinen die in de bieding genoemd zijn ...

De **voorzitter**: Die treinen werden nog niet genoemd. Het ging op dat moment om een bod van 93 minuten en ...

De heer **Korf**: De treinen werden genoemd als onderbouwing. 220-materieel werd in het bod genoemd.

De **voorzitter**: Daarmee kon de rijtijd niet worden gehaald.

De heer **Korf**: Precies. De onderbouwing met treinen klopte dus niet, maar die 93 minuten zouden kunnen worden gehaald met andere treinen.

De **voorzitter**: Er wordt een bod gedaan: 93 minuten met materieel van 220. Door de beoordelingsteams wordt geconcludeerd: daarmee halen we het niet.

De heer **Korf**: Met de treinen die genoemd zijn, halen we die 93 minuten niet. Maar de treinen zijn nooit door ons besteld, die 93 minuten zijn door ons besteld. Die treinen waren hun probleem, altijd. Je kijkt naar de hoofdeis van 93 minuten. Die zouden ze kunnen halen als ze andere treinen zouden

bestellen. Daarmee werd het punt van die discrepantie tussen treinen en rijtijd een issue voor de volgende fase. Dat is door een van de twee teams geadviseerd aan het reviewteam. Het reviewteam heeft dat overgenomen en nog van argumentatie voorzien. Dat is op mijn bordje terechtgekomen. Ik heb het advies van het reviewteam natuurlijk gelezen. Het totaal van deze analyse van de teams plus wat daarbij hoorde is gereviewd door Lloyd's, als auditor.

De **voorzitter**: Die komen we nog een paar keer tegen, Lloyd's.

De heer **Korf**: De adviesraad daar weer boven heeft ook nog eens geadviseerd om de adviezen van het reviewteam te volgen en met deze partij door te gaan naar de volgende ronde. Ik heb niks solo gedaan of zo. Ik probeerde er altijd alle informatie bij te betrekken die mij door deskundigen werd aangereikt.

De **voorzitter**: Daarom schreef u in het bericht dat u woensdag stuurde, dat het reviewteam vond dat de V220 in het bod een onderschikte kwestie was.

De heer **Korf**: Ja.

De **voorzitter**: Dan is het goed dat wij dit met elkaar hebben verduidelijkt.

De heer **Korf**: Graag gedaan.

De **voorzitter**: Daarmee sluit ik dit verhoor. Dank u wel.

Sluiting: 16.18 uur